

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Філософський факультет
Кафедра історії філософії

**«ДО ВІЧНОГО МИРУ» ИММАНУїЛА КАНТА, СУТЬ, АНАЛІЗ,
ПРОБЛЕМАТИКА ТА АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ
«PERPETUAL PEACE» BY IMMANUEL KANT, THE ESSENCE,
ANALYSIS, ISSUES AND RELEVANCE OF THE WORK**

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 033 «Філософія»
на здобуття академічного звання бакалавра філософії

Студент-виконавець:

Дідковський Святослав Ігорович

IV курс, денна форма навчання

Науковий керівник:

Титаренко Вадим Анатолійович

Кандидат філософських наук, доцент

(підпис)

Допущено до захисту:

На засіданні кафедри історії філософії

Протокол № __ від _____ 2021 р.

Зав. кафедри історії філософії,

доктор філософських наук, професор

Кононенко Тарас Петрович

Київ 2021

Зміст

<u>ВСТУП</u>	2
<u>РОЗДІЛ 1. ІММАНУЇЛ КАНТ І ТРАКТАТ «ДО ВІЧНОГО МИРУ», АНАЛІЗ ТА БАЗОВА РЕКОНСТРУКЦІЯ</u>	4
<u>ПІДРОЗДІЛ 1.1. ІММАНУЇЛ КАНТ</u>	4
<u>ПІДРОЗДІЛ 1.2. ВЛАСНЕ, «ДО ВІЧНОГО МИРУ»</u>	11
<u>РОЗДІЛ 2. РІЗНОБІЧНИЙ АНАЛІЗ ТРАКТАТУ «ДО ВІЧНОГО МИРУ» З ПОЗИЦІЙ СТОРОННІХ ВІЗІЙ</u>	17
<u>ПІДРОЗДІЛ 2.1. АНАЛІЗ ІСТОРИЧНИХ РЕАЛІЙ ПРИ НАПИСАННІ РОБОТИ</u>	17
<u>ПІДРОЗДІЛ 2.2. АНАЛІЗ ТРАКТАТУ З ТОЧКИ ЗОРУ ФІЛОЛОГІЇ</u>	20
<u>ПІДРОЗДІЛ 2.3. ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІДЕЙ ТРАКТАТУ «ДО ВІЧНОГО МИРУ» І. КАНТА В СУЧАСНІЙ ЛІБЕРАЛЬНІЙ ТЕОРІЇ ДЕМОКРАТИЧНОГО СВІТУ</u>	27
<u>ПІДРОЗДІЛ 2.4. ГЕГЕЛІВСЬКА КРИТИКА «ВІЧНОГО МИРУ» КАНТА</u>	37
<u>ПІДРОЗДІЛ 2.5. ІДЕЯ «ВІЧНОГО МИРУ» І. КАНТА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОСТІ</u>	43
<u>ВИСНОВКИ</u>	50
<u>ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</u>	52

Вступ

Актуальність пошуку та трактування своєрідного ідеалу, котрий покликаний вирішити ключові проблеми нашого буття наразі лише збільшується на фоні розчарованості у сучасних системах. Головною причиною такого завзяття виступає наше бажання остаточно відірвати себе від жорстоких порядків «дикої природи», чий вплив прослідковується навіть у створеному нами суспільстві. Подібна тенденція до реформації нашого суспільного буття породила безліч теорій та варіантів «ідеального світу», серед котрих особливо яскраво виділяються «утопії», буквально нездійсненні ідеї, що присвячені встановленню вічного миру. Саме глобальне припинення військових конфліктів на території всієї планети Земля являє собою своєрідний знак перемоги над людським природнім «станом війни всіх проти всіх», визначений ще Томасом Гоббсом. Самим яскравим представником даного напряму філософської думки на мою думку є трактат «До вічного миру» за авторством Іммануїла Канта, котрий цілком присвячений роздумам філософа на тему самої можливості реалізації подібних моделей.

Головною проблематикою обраної теми є осмислення реалістичності концепції вічного миру на прикладі обраної роботи та додаткової літератури.

Актуальність даної теми базується на необхідності пошуку альтернативних філософських моделей підтримання всепланетарного миру в умовах кризи сучасних методів примусу та обмежень.

Об'єктом дослідження є філософський дискурс присвячений проекту «Вічного миру» І. Канта.

Метою дипломної роботи є історико-філософська реконструкція основних філософських ідей трактату І. Канта «До вічного миру» та узагальнення основних дослідницьких візій щодо даного проекту.

Завдання дипломної роботи полягають у:

1. Аналізі особистості та самої роботи І. Канта на основі біографії філософа та оригінального трактату «До вічного миру»;
2. Розгляд різноманітних аспектів вищезгаданого концепту через реконструкцію її складових частин та узагальненні інтерпретацій у різноманітних візіях.

Предмет – філософський проект «Вічного миру» І. Канта та дослідницькі візії.

Джерельну базу дослідження складають «До вічного миру» за авторством Іммануїла Канта; методологічна література, а саме роботи С.П. Галенка, Горського Вілена, Теодора Ойзермана та Юрія Кушакова; присвячена даному філософу стаття у Стенфордській енциклопедії; тематична стаття, присвячена трактату «До вічного миру» на сайті «Kant-online»; стаття, зібрана з матеріалів виступу Л.А. Єрохіної на «Міжнародному конгресі, присвяченому 280-річчю від дня народження та 200-річчя від дня смерті Іммануїла Канта» ; стаття за авторством Олексія Салікова «Інтерпретація ідей трактату «До вічного миру» І. Канта в сучасній ліберальній теорії демократичного світу» ; стаття А.А. Зоткіна «Гегелівська критика «Вічного миру» Канта»; стаття М.М. Соколова «Ідея «Вічного миру» І. Канта в контексті глобальних проблем сучасності»

Головними методами дослідження в рамках даної роботи виступають раціональна реконструкція та узагальнення.

Сама дипломна, без урахування титульної сторінки та короткого змісту складається зі вступу, двох повноцінних розділів та семи підрозділів, висновків та списку використаної та проаналізованої літератури.

РОЗДІЛ 1

ІММАНУЇЛ КАНТ І ТРАКТАТ «ДО ВІЧНОГО МИРУ», АНАЛІЗ ТА БАЗОВА РЕКОНСТРУКЦІЯ

1.1. Іммануїл Кант

Аналіз будь-якого філософського концепту варто розпочинати з виявлення чіткого зв'язку вищезгаданих ідей з персоною їх автора. Іммануїл Кант народився 22 квітня 1724 року в Кенігсберзі, недалеко від південно-східного берега Балтійського моря. Кенігсберг за життя філософа був столицею Східної Пруссії, важливим торгівельним, військовим та освітнім центром німецької держави. Батьки І. Канта були ремісниками середнього достатку, що доволі часто переживали труднощі з фінансами. Батьківський вплив можна прослідкувати у працьовитості та чесності філософа, у той час як релігійні погляди І. Канта сформувалися доволі автономно.

Інтерес до натурфілософії І. Кант проявив уже в коледжі університету Кенігсберга:

«Професори філософії надихнули його (Канта) підходом Крістіана Вольфа (1679–1750) і критичний синтез філософії Г. В. Лейбніца (1646–1716), котрий був тоді дуже впливовим у німецьких університетах. Але Кант також зазнав впливу низки німецьких та британських критиків Вольфа, і на філософському факультеті також були представлені аристотелізму та пієтизму. Улюбленим вчителем Канта був Мартін Кнуцен (1713–1751), пієтист, який зазнав сильного впливу як Вольфа, так і англійського філософа Джона Локка (1632–1704). Кнуцен познайомив Канта з роботою Ісаака Ньютона (1642–1727), і його вплив видно з першої опублікованої Канта праці „Думки про істинну оцінку живих сил” (1747), яка була критичною спробою опосередкувати суперечку в натурфілософії між лейбніанцями та ньютоніанами за належне вимірювання сили.» [2]

Після закінчення коледжу І. Кант присвятив шість років свого життя роботі приватним вчителем для маленьких дітей поза містом, адже після смерті батьків філософ був вимушений добувати кошти самостійно. Трохи згодом, а саме в 1754 році філософ повернеться у Кенігсберг, де вже через рік приступить до викладацької діяльності в Альбертині, котра стане основою його подальшої наукової діяльності на наступні чотири десятиліття.

Саме для даного періоду характерний своєрідний бум видавничької діяльності філософа:

«У 1754 і 1755 роках він опублікував три наукові праці, одна з яких, «Загальна природна історія і теорія неба» (1755), була основною книгою, в котрій він розвинув те, що пізніше отримало назву гіпотеза туманностей про формування Сонячної системи. На жаль, друкарня збанкрутувала, і книга не змогла вчасно вплинути на розвиток науки. Щоб отримати кваліфікацію викладача в університеті, І. Кант також написав дві дисертації латинською мовою: перша, «Короткий нарис деяких роздумів про вогонь» (1755 г.), котра принесла йому ступінь магістра; і друга, «Нове роз'яснення перших принципів метафізичного пізнання» (1755 г.), що дала йому право викладати в якості безкоштовного лектора. У наступному році він опублікував ще одну роботу латинською мовою, «Заняття природною філософією метафізики в поєднанні з геометрією, зразок I якої містить фізичну монадологію» (1756 г.), в надії змінити Кнутцена на посаді ад'юнкт-професора логіки і метафізики, хоча І. Кант не зміг цього домогтися. Як «Нове роз'яснення», яке було першою роботою І. Канта, присвяченій в основному метафізиці, так і «Фізична монадологія» розвивають позицію щодо взаємодії кінцевих субстанцій, яку він вперше виклав в «Живих силах». Обидві роботи відходять від поглядів Лейбніца-Вольфа, хоча і не радикально. «Нове роз'яснення», зокрема, показує вплив

християнського серпня Крузіуса (1715-1775), німецького критика Вольфа.»
[2]

Сам філософ займав посаду безкоштовного лектора з 1755 по 1770 рік, читаючи лекції протягом двадцяти годин на тиждень з логіки, метафізики і етики, а також з математики, фізики та фізичної географії. Теоретичну основу його лекцій, через котрі І. Кант структурував і формулював власні ідеї і концепції складала роботи Олександра Готтліб Баумгартена, Георга Фрідріха Майера. Саме тут можна прослідкувати своєрідний зв'язок між викладеними ідеями німецького філософа та спадком британських філософів-сентименталістів, таких як, наприклад, Девід Г'юм і Френсіс Хатчесон, і навіть деякими положеннями Жан-Жака Руссо. Сам І. Кант був доволі популярним та перспективним лектором, що відкрило йому майже усі двері до інтелектуальної еліти тогочасного Кенігсберга.

Нова серія наукових публікацій мислителя припала на 1762-1764 роки, в тому числі п'ять філософських робіт, а саме:

1. «Хибна хитрість чотирьох силогістичних фігур» від 1762 року, котра являє собою своєрідну затравку для подальшої критики логіки Аристотеля;
2. «Єдиний можливий аргумент на підтримку демонстрації існування Бога» від 1762 року, котрий присвячений аргументації існування Бога через, власне, існування Бога;
3. «Дослідження відмінності принципів природного богослов'я і моралі» від 1764 року. Дана робота в своїй ідейній основі має ряд суттєвих відмінностей від поглядів Лейбніца-Вольфа, ніж більш ранні роботи І. Канта, а також містить його перше розширене обговорення моральної філософії.

«Есе спирається на британські джерела для критики німецького раціоналізму в двох аспектах: по-перше, спираючись на Ньютона, Кант

проводить відмінність між методами математики і філософії; і, по-друге, спираючись на Хатчесона, він стверджує, що «почуття добра, котре не піддається аналізу» забезпечує матеріальне утримання наших моральних зобов'язань, яке не може бути продемонстровано чисто інтелектуальним способом тільки на основі формального принципу досконалості. Ці теми знову з'являються в «Спробі ввести поняття негативних величин в філософію» (1763 рік), головна теза котрої, однак, полягає в тому, що реальне протистояння конфліктуючих сил, як в причинних відносинах, не зводиться до логічного відношенню протиріччя, як прихильники Ляйбніца вважають. У «Негативних величинах» Кант також стверджує, що мораль дії є функцією внутрішніх сил, що спонукають до дії, а не зовнішніх (фізичних) дій або їх наслідків.» [2]

Також, особливої уваги заслуговує «Спостереження за почуттям прекрасного і піднесеного» (1764 рік.), котра присвячена в основному передбачуваним відмінностям в уподобаннях чоловіків, жінок і людей загалом з різних культур. Вже після публікації роботи І. Кант доповнив виданий екземпляр своєрідними коментарями в вигляді рукописних зауважень, котрі підтверджують особливий вплив робіт Жан-Жака Руссо на погляди та моральну філософії німецького мислителя.

У 1766 році І. Кантом була опублікована перша робота, що в своїй основі була присвячена метафізиці та її можливостям в рамках загальної філософії. «Сни духовидця, прояснені сновидіннями метафізики» опиралися на роботи шведського провидця Еммануїла Сведенборга (1688-1772 роки), котрий був упевнений в своєму особливому розумінні всесвіту та його структури, що дозволяло йому робити «фантастичні» передбачення. Сам філософ протягом усієї своєї роботи доволі сатирично порівнює духовні передбачення шведського «провидця» з вірою раціоналістичних метафізиків в нематеріальну душу, доходячи в процесі своїх роздумів до положення неможливості повного пізнання суті речей

через обмеження нашим досвідом. Не зважаючи на доволі критичний тон самих «Снів» І. Канта сам філософ визнає, що «моральна віра» здатна підтримувати віру в нематеріальну і безсмертну душу, що правда зовсім не означає можливість пізнання вищезгаданої нематеріальності.

В віці сорока шести років, а саме в 1770 році І. Кант був назначений на кафедру логіки і метафізики в Альбертнині після п'ятнадцяти років викладання в якості неоплачуваної лектора і роботи з 1766 року в якості помічника бібліотекаря для заробітку коштів. До цього філософу декілька разів відмовляли у такому підвищенні, проте помітно підсилена репутація І. Канта все ж відкрила йому двері до подальшого кар'єрного зросту. Після свого підвищення філософ одразу ж розширив сфери вивчення своїх лекцій, включивши до них антропологію, раціональне богослов'я, педагогіку, природне право і навіть мінералогію і військове укріплення. Для закріплення свого нового положення І. Кант також написав ще одну роботу латинською мовою, а саме «Про форму і принципи почуттєвого і осмисленого світу» від 1770 року, що також відома як «Перша дисертація».

«Інавгураційна дисертація більш радикально відрізняється як від вольфганського раціоналізму, так і від британського сентименталізму, ніж більш ранні роботи Канта. Натхненний Крузіусом і швейцарським натурфілософом Йоганном Генріхом Ламбертом (1728-1777), Кант проводить чітке розрізнення між двома фундаментальними здібностями пізнання, чутливістю і розумінням (інтелектом), в яких прихильники Лейбніца-Вольфа вважали розуміння (інтелект) єдиною фундаментальною силою. Таким чином, Кант відкидає раціоналістичний погляд на те, що чуттєвість - це всього лише заплутаний вид інтелектуального пізнання, і замінює його своїм власним поглядом, згідно з яким чуттєвість відрізняється від розуміння і привносить в сприйняття свої власні суб'єктивні форми простору і часу - погляд, який розвився в більш ранній критиці Кантом реляційного погляду на простір Лейбніца в книзі «Щодо

кінцевих підстав розрізнення напрямків в просторі» (1768). Більш того, як вказує назва вступної дисертації, Кант стверджує, що чуттєвість і розуміння спрямовані на два різних світи: чуттєвість дає нам доступ до чуттєвого світу, в той час як розуміння дозволяє нам досягти окремих збагнених світів. Ці два світи пов'язані між собою тим, що розуміння в збагненному світі є «парадигмою» «ІСТОТНОЇ ДОСКОНАЛОСТІ», яка є «загальною мірою для всіх інших речей, оскільки вони є реальностями». З теоретичної точки зору ця зрозуміла парадигма досконалості - це Бог; з практичної точки зору це «МОРАЛЬНА ДОСКОНАЛІСТЬ». Таким чином, вступна дисертація розвиває форму платонізму; і він відкидає думку британських сентименталістів про те, що моральні судження засновані на почутті задоволення або болю, оскільки тепер Кант вважає, що моральні судження засновані тільки на чистому розумінні.» [2]

Даний відрізок його життя можна охарактеризувати, як «докритичний період». І. Кант звертав свою увагу на вивчення природи, людської моралі, релігії, мистецтва, тобто на навколишній світ людини і буття самої людини. У роботах докритичного періоду Кант перебував під сильним впливом раціоналістичної філософії Декарта, згідно з якою знання розвиваються шляхом логічних міркувань. Незабаром, однак, Кант дійшов висновку, що логічні міркування можуть пояснити далеко не всі явища, і не можуть відповісти на багато питань. Не може відповісти на них і дослідне знання. Це змусило його звернутися до «критики розуму», тобто до критичного аналізу можливості пізнавальної діяльності людини. В цьому суть його критичної філософії. Період її створення (1780-і р.) Став називатися «критичним» періодом творчості Канта.

Критичний період був виражений в роботах: «Критика чистого розуму», «Критика практичного розуму», «Критика здатності судження». У першій з них Кант виклав своє вчення про пізнання, в другій - етику як науку про регулювання практичного поведінки людей, в третій - естетику.

Створену ним теорію пізнання Кант розглядав як основну частину своєї філософії.

Філософ покинув викладацьке місце в 1796 році. Майже двадцять років свого життя І. Кант присвятив завершенню своєї загальнофілософської системи, котра набула якусь подобу повноцінної форми в його свідомості лише в середньому віці. Після виходу на пенсію філософ впевнився, що в даній системі існує серйозна прогалина, що відокремлює метафізичні основи природознавства від самої фізики, котру І. Кант намагався заповнити цілою низкою записок та коментарів, постулює існування ефіру або калорійної матерії. Дані доповнення, котрі відомі як «Opus Postumum», лишилися незакінченими і невиданими за життя І. Канта, а тому вчені та філософи до сих пір не можуть визначити точні смисли та ідеї вищезгаданих нотатків, проте на основі вже обробленого та проаналізованого матеріалу мислителі дошли до висновку щодо духовного занепаду І. Анта, котрий лише погіршувався близько 1800 року. Кант помер 12 лютого 1804, незадовго до свого вісімдесятиріччя.

У якості своєрідного висновку можна сміливо заявити, що основні концепти філософа існували у синергії з його персоною. Даний зв'язок можна прослідкувати як і в дитинстві філософа, так і на пізньому етапі його творчості. Особливо яскраво можна виділити характерний для І. Канта ідеалізм та метафізичність, котрі також є частиною трактату «До вічного миру».

1.2. Власне, «До вічного миру»

«До вічного миру» – це філософсько-політичний трактат за авторством Іммануїла Канта, що був опублікований у 1795 році. Структурно робота складається з преамбули, першого розділу з шістьма своєрідними ознайомчими статтями, другим розділом з трьома остаточними, два «додавання», в тому числі «таємна стаття», і «додаток». Сам трактат «До вічного миру» являє собою своєрідний договір, дотримуючись котрого усі держави світу зможуть досягнути перманентного примирення. В основі роботи – критика тогочасної політичної системи, що була характерна для Європи кінця XVIII століття.

Саме поняття «вічного миру» згідно с роботою І. Канта можна визначити, як особливий стан стосунків між суверенними державами, що перешкоджає розв'язуванню нових військових конфліктів за старими сценаріями. Досягнення миру являє собою необхідний елемент для розвитку людства та реалізації її потенціалу. Сам І. Кант в майбутньому визнавав утопічність даного концепту в цілому, проте наполягав на реалізації окремих його елементів на практиці, як тих, що можливі для реалізації.

У ознайомчих статтях викладені не основні, проте достатньо важливі умови для досягнення вічного миру. Серед них можна виділити наступні положення:

1. Боротьба зі сприйняттям держави, як особистої власності, котру можна передавати у спадок. На думку філософа, держава – це в першу чергу своєрідна людська спільність, котра і має виключне право на керування даною структурою. Порушення вищезгаданого права «народу» при спробі керувати державою, як приватною власністю, призводить до ліквідації самої моральної особистості і суспільного договору разом з нею, на основі котрого і працює суспільство;

2. Заборона на мирні договори у якості інструменту виграшу часу на відновлення сил для нової війни. Сам філософ наполягає, що такі договори варто називати «перемир'ям», тобто ТИМЧАСОВЕ припинення військових дій, а не повноцінний і навіть, в розумінні філософа, вічний мир, котрий передбачає припинення конфліктів в принципі. Справжній мирний договір за І. Кантом не просто нівелює вже існуючі та відомі основи для майбутніх війн, а й ті, що поки що не дали про себе знати;
3. Підривна діяльність на території інших держав та втручання в їх справи через різноманітні важелі впливу, наприклад, грошові маніпуляції. Проте навіть у даному концепті знайшлося місце для виключень:

«Сюди, правда, не можна віднести той випадок, коли держава внаслідок внутрішніх негараздів розвалилась на дві частини, кожна з яких представляє собою окрему державу, яка претендує на самостійність. Якщо одній з них буде надано допомогу сторонньою державою, то це не можна розглядати як втручання в політичний устрій іншої (держави), бо в іншому випадку виникла б анархія. Але до тих пір, поки цей внутрішній спір не вирішено, втручання сторонніх держав означає порушення прав незалежного народу, що бореться лише зі своєю внутрішньою хворобою. Таке втручання, отже, є поганим прикладом для інших і загрожує автономії всіх держав.» [3]

4. Регулярні армії повинні з часом зникнути з лиця Землі, адже сама їх наявність передбачає реалізацію подальших конфліктів. Більш того, опираючись на гуманістичні моральні доктрини І. Кант зазначає, що участь звичайних людей у військових конфліктах передбачає зведення людини до стану звичайного механізму, що напряду порушує права людини на буття самим собою. При цьому філософ лояльно ставиться

до добровільних вчень народних мас у якості своєрідного інструктажу по обороні нації від зовнішніх загроз;

5. Жодна держава під час війни не повинно скоювати такі злочини, котрі могли б поставити хрест на порозумінні і довірі у майбутньому, під котрими філософ розуміє, наприклад, посилення найманих убивць, агітаторів та провокаторів. На думку мислителя, подібні методи боротьби являють собою аморальні інструменти війни, адже навіть в часи війни повинен зберігатися базис взаємної поваги хоча б на основі причетності до роду людського, як основа для подальшого миру або перемир'я. Також саме в даному положенні філософ визнає «вимушену» природу війни, як засобу природнього здобуття та захисту власних прав, проте тут же І. Кант зауважує, що нищівна для обох сторін війна здатна привести до вічного миру тільки на фоні знищення самого людства, а тому протистояння даному «природньому» прояву нашої сутності являє собою єдиний вихід для нашої цивілізації.

Кінцеві ж статті присвячені основним, на думку І. Канта, принципи існування вищезгаданого концепту, а саме:

По-перше, створення республіканської системи при непрямій демократії, себто аристократичної республіки. Під республікою І. Кант розуміє в першу чергу:

1. Систему, що заснована на базисних принципах свободи членів суспільства, як представників людського виду;
2. Систему, чії закони стають основою життя кожного громадянина, а не для окремих частин суспільства;
3. Систему, що передбачає рівність всіх людей, як громадян єдиної держави-республіки.

На думку філософа, саме така форма управління та життя держави виражає дух першопочаткового суспільного договору, котрий передбачає примат прав над законодавством.

«Якщо ... для вирішення питання: бути війні чи не бути? вимагайте згоду громадян, то ... вони гарненько подумують, перш ніж почати настільки кепську гру. Адже всі тяготи війни їм доведеться взяти на себе: самим боротися, оплачувати військові витрати зі своїх коштів, у поті чола відновлювати спустошення, заподіяні війною, і на довершення всіх бід накликати на себе ще одну, що отруює і самий світ, - ніколи (внаслідок завжди можливих нових війн) тягар боргів, що не зникає.» [3]

Важливим нюансом республіканської форми правління І. Кант визначив її недемократичну, в класичному розумінні складову. Сам філософ проводить чітке розрізнення між різноманітними формами держави через розрізнення осіб, що володіють верховною владою і по методам управління народом з боку «володаря».

Перша форма за І. Кантом – форма господарювання, володіння, до котрої він відносить автократії, аристократії та демократії, тобто владу монарха або лідера, дворян і народу.

Друга ж форма – це форма правління, тобто деспотизм та республіканізм. На думку філософа, республіканізм передбачає чіткі границі між законодавчою та виконавчою владою, у той час як деспотії зливають усі важелі управління та функціонування держави в єдиний симбіоз. Також, саме тут І. Кант припускає, що демократія по своїй суті являє особливу форму деспотизму, що нещадно чавить думку та позицію меншості на фоні фактичної диктатури більшості .

По-друге, формування міжнародного права на федералістичних засадах. І. Кант неодноразово підкреслював необхідність в реалізації вищезгаданих заборон і положень в рамках усього людського суспільства, що неминуче приводить нас до концепції своєрідного федерального союзу.

Головна відмінність даного світового союзу від звичайного мирного договору тим, що:

1. Його головна задача – покінчити усім війнам в принципі, а не лише обмеженій їх кількості;
2. Він покликаний стояти на захисті свободи кожної окремої держави в рамках даного союзу по принципу добровільного дотримання законів, а не примусу. Також, подібний спосіб державотворення відміняє будь-які рухи в бік набуття більшої влади однієї держави над іншою.

«Якщо борг, якщо заснована на ньому надія полягають у тому, щоб реалізувати хоча б в нескінченному наближенні стан публічного права, то вічний мир, про який досі помилково сповіщали мирні договори (котрі закріплюють лише стан перемир'я), являє собою не порожню ідею, але завдання, рішення якої досягається поступово і (так як час, необхідний для однакових успіхів, стає все коротшим) у безперервний спосіб наближається до здійснення.» [3]

Вже майже в кінці філософ зауважує, що незважаючи не своє абсолютне природне походження, котре передбачає захист прав людини республіка доволі складна як в процесі встановлення подібного режиму, так і на стадії підтримання його життя. Кожен громадянин подібної структури буквально повинен бути своєрідним янголом, що уособлює в собі усі цінності подібної держави, що на практиці неминуче стикається з доволі егоїстичною природою людини. Проте саме егоїзм, як це не іронічно, може стати основою абсолютно здорової республіки, запевнює філософ. Якщо суспільству вдасться направити людський егоїзм в «правильному» напрямку, наприклад, для взаємного стримування кожного окремого громадянина егоїзмом усіх навколишніх людей.

У своєму додатку «Про гарантії миру» І. Кант наголошує, що вічний мир між народами та країнами лише сприяє розвитку здорової

інтелектуальної конкуренції. Надалі він розкриває взаємодії моралі та політики та приходить до опису поняття «згоди». «Згода» пояснюється через «трансцендентальне поняття публічного права», тобто через опис ролі публічності в політиці: несумісні з публічністю максими лежать в основі несправедливих вчинків, а «максими, які потребують публічності узгоджуються і з правом, і з політикою». Тим самим обґрунтовується принципово неправовий характер державного перевороту.

Також варто підкреслити, що сам філософ не вважав даний трактат чіткою інструкцією по досягненню вічного миру: І. Кант вбачав в самому бажанні людини досягти своєрідного всепланетарного спокою важливий крок у сотворені даної утопії. Тобто, реалізація проекту «Вічного миру» можлива тільки за умови особливого типу свідомості нашого суспільства, що буде виражатися у вищезгаданому прагненні.

РОЗДІЛ 2

РІЗНОБІЧНИЙ АНАЛІЗ ТРАКТАТУ «ДО ВІЧНОГО МИРУ» З ПОЗИЦІЙ СТОРОННІХ ВІЗІЙ

2.1. Аналіз історичних реалій при написанні роботи

На думку авторів тематичної статті, присвяченій виключно «вічному миру» І. Канта саме тогочасні історичні реалії стали основою для даної роботи, адже сам по собі трактат являє собою їх чисту критику, котрий пропонує абсолютно революційний для суспільства концепт політичного устрою.

Більш того, використання філософом гумористичної риторики при написанні даної роботи грає роль виключного захисту від «нападів» тогочасних політиків, що ледь не буквально забороняли філософам займатися вивченням та переосмисленням самої суті політики. Саме тут проявляє себе особлива гра слів, котра актуальна в першу чергу для носіїв німецької мови. «Вічний мир» в розумінні германців зазвичай являє собою «вічний спокій», тобто стан після смерті людини.

Фінальна «таємна стаття», наприклад, напряду звертається до тогочасних політиків, вимагаючи в них права на свободу слова для філософів та встановлення чітких границь між управлінням, керуванням, володарюванням та філософуванням.

Опираючись на їхнє формулювання можна сміливо виділити п'ять характерних для тої епохи моментів, котрі знайшли своє вираження в трактаті, а саме:

1. Світова політика в реаліях 18 століття вже претендувала на глобальність за взаємопов'язаність. У випадку війни або іншого

нищівного впливу на одну державу можливе погіршення ситуації і в інших, нейтральних в цих конфліктах державах по принципу своєрідного доміно. Більш того, події, котрі І. Кант застав особисто показують, що будь-який «індивідуальний» конфлікт, припустимо, декількох держав може спокійно перерости в війну континентального масштабу. Прикладом такої еволюції може слугувати, наприклад, війна за австрійський спадок від 1740—1748 років.

2. Приклад Великої французької революції на думку авторів статті демонструє можливість глобальних внутрішніх змін без участі війни, як основи будь-якого прогресу. При цьому ігнорується цілий ряд чинників, котрі дозволили даним змінам відбутися, адже серед них є і невдалі зовнішні війни та військові авантюри Франції, котрі спустошили кишені селян та малих власників на фоні збереження розкішного образу життя аристократії. Більш того, саме досвід буржуазної революції в Франції демонструє силу та можливості внутрішнього по відношенню до країни конфлікту і навіть війни, якщо прослідкувати весь ланцюжок подій, котрі включали в себе внутрішній опір від різноманітних груп населення, від селян до аристократії та духівництва в сумі з репресивними діями Першої республіки по відношенню до даного супротиву. Більш того, не варто ігнорувати вплив зовнішніх війн Франції в процесі революції, що стали основою для зміни політичного режиму з революційно-агресивного до помірковано-прогресивного в особі Наполеона Бонапарта.
3. Поява та розвиток реформ всередині цілих країн напряму пов'язаний з Просвітництвом і підвищенням активності рядових громадян за рахунок зміни економічного базису, від феодального до капіталістичного способу набуття та керування власності. І. Кант, як ми вже визначили, спирається в основному на метафізичні

сторони даного процесу, що значно спрощує увесь «змінний» процес.

4. На думку авторів статті, одним з найголовніших наслідків Великої французької революції стало написання конституції, документу, що закріплював забезпечення та збереження прав людини в тогочасній політиці. Не зовсім зрозуміла, правда, причина виділення даного феномену в окремий пункт не зважаючи на те, що внутрішньополітичні зміни шляхом революції замість зовнішнього конфлікту вже була визначена декількома пунктами раніше.
5. На фоні ускладнення стосунків не тільки всередині окремих країн, а й на зовнішньополітичній арені неминуче призводить до формування міжнародного права, тобто універсальних та всезагальних правил своєї гри. Варто підкреслити, що далеко не завжди міжнародне право ототожнює себе з рухом за свободи в принципі.

2.2. Аналіз трактату з точки зору філології

Роботи І. Канта, зазвичай, розглядаються лише з правової, політичної і філософської точок зору, що, враховуючи вже сотні років дискурсів та обговорень у філософських колах майже повністю нівелює саму можливість доповнення та переосмислення ідей великого філософа. Саме тому автор статті, а саме пані Єрохіна Л.А. в рамках свого виступу на «Міжнародному конгресі, присвяченому 280-річчю від дня народження та 200-річчя від дня смерті Іммануїла Канта» вирішила підійти до аналізу роботи славетного філософа з філологічної точки зору.

Подібний підхід до вивчення будь якої філософської концепції являє собою абсолютно логічне продовження звичайного аналізу, адже сама по собі філологія довгий час являла собою частину філософії. Як і філософія, дана наука має справу с різноманітними текстами, їх аналізом і синтезом, проте сам підхід до пошуку особливих смислів в обраних роботах все ж відрізняється. На думку автора, при аналізі одного тексту філософ буде звертати увагу на його зміст, ідеї, у той час як філолог приступає допитливо розбирає його форму, інструменти подачі та оформлення тексту.

Сам трактат І. Канта являє собою не просто філософську роботу, а й повноцінний публіцистичний витвір писемного мистецтва. Саме тут себе проявляє особливий фокус автора на формі викладення ідей у даному трактаті, що дозволяє в повній мірі осягнути усі закладені І. Кантом в роботу смисли:

«У даній статті я постаралася визначити жанрові та композиційні особливості трактату, охарактеризувати мову і художні прийоми, використовувані автором, поміркувати над тим, до якого напрямку може бути віднесено даний твір, а також над сенсом назви кантіанського

трактату. Крім того, я задалася питанням - як ставиться філософ до власної праці: сприймає він його як утопію або як проект, програму? І в зв'язку з цим наскільки правомірно говорити про актуальність ідей Канта, про можливість застосування їх на практиці? Припускаю, що моя спроба лінгвістичного і літературознавчого аналізу трактату Канта допоможе відповісти на дані питання.» [5]

В роботі філософа можна сміливо виділити наступні частини, а саме:

1. Вступне слово автора;
2. Основний текст, тобто текст «договору»;
3. Додатки, доповнення.

Вступне слово написано І. Кантом в першу чергу для запобігання будь якого неправильного і навіть злочинного трактування сенсу його роботи. Звертаючись до збірного образу політика, як кінцевого адресату свого послання, І. Кант через призму своєї класичної іронії згадує про ідею для назви свого трактату, котра з'явилась у філософа з'явилося завдяки напису на вивісці одного голландського шинкаря: «До вічного миру» - так було написано на вивісці, де було зображено кладовище. Іронія І. Канта, що об'єднує настільки глобальний феномен, як «мир» з чимось настільки на перший погляд побутовим, проте мета подібного прийому далеко не провокація сміху свого читача. Філософ прямо каже про безальтернативність подальших дій людства: тільки мир в усьому світі врятує нас від миру та спокою на кладовищі в якості вимерлої цивілізації. Саме ця гірка істина з часом стала доволі пророчою з подальшим розвитком технологій, в тому числі і знарядь війни.

Також слід зауважити, що в тлумачному словнику російської мови, на котрий опиралась російськомовна авторка статті, дається три основних тлумачення слова «мир»: - стан без війни; - сукупність людей, що

населяють Землю; - мирний договір, у той час як німецький варіант передбачає виключне трактування назви трактату лише «безвоєнний» стан. З точки зору самого І. Канта, словосполучення «вічний мир» являє собою плеоназм, тому що справжній мир може бути лише вічним: все інше, як було зазначено в одному з пунктів моєї роботи – перемир'я. Проте сам філософ і ставить даний плеоназм в назву трактату. В чому причина такого рішення? На думку Єрохіної Л.А.:

«Я вважаю, знову ж для того, щоб основна ідея його твору стала більш доступною, більш відчутною для читачів. Вічний мир - нормальне словосполучення для носія мови, і думка про те, що це «підозрілий плеоназм», незвична для мовної свідомості сучасників Канта і навіть для людей наступних поколінь. Ця незвичайність, незвичність змушує людину обмірковувати ідеї, висловлені в даному філософському трактаті. Подібним же прийомом, на мою думку, користується Берклі, створюючи фразу «Ми п'ємо і їмо ідеї і одягаємося в ідеї» (в нормальному мовному свідомості - ідея нематеріальна), і Ніцше - автор знаменитого вислову «Бог помер» (бог безсмертний), і багато інших філософи і письменники. Вони наділяють звичні поняття новим змістом, змушуючи людини дивуватися і замислюватися. На мій погляд, це тонкий психолінгвістичний прийом.» [5]

Переходячи до, власне, тексту договору варто підкреслити особливу мету написання трактату саме в такій імітаційній формі. Сам філософ відмінно володіє юридичною лексикою та термінологією, що в результаті дозволяє йому «правильно» побудувати текст. І. Кант надає кожному розділу свого трактату своєрідну всезагальну форму, наділяючи в процесі написання статі максимально абстрактною сутністю на фоні більш детальних філософських положень і доповнень.

Далі автор продовжує розбирати кантіанську іронію, беручи в якості прикладу таємну статтю. Сам філософ в своєму трактаті прямо каже про

необхідність заборони будь якої «таємної частини» в будь якому договорі, проте, опираючись на тогочасні реалії, І. Кант сам додає таємницю у свою роботу.

«Іронія Канта не може мати мету лише розважити читача, у неї завжди є надзавдання. В такому випадку як слід розцінити цей хід? Чи вважає Кант, що ідеал недосяжний, якщо вже найідеальніший мирний договір не ідеальний? Чи передбачає він, що при спробі реалізувати його теорію на практиці неминуче виникнуть відступи (хоча в своєму трактаті Кант абсолютно безкомпромісний)? Дуже складно дати відповідь на ці питання. Можливо, розгадка криється в самому тексті таємницею статті: вона дещо відмінна за змістом від всіх інших статей договору, оскільки в ній йдеться про філософію і її ролі в політиці, а не безпосередньо про політику. Скоріш за все Кант вважав, що відносини між філософом і політиком повинні бути таємними навіть в ідеалі.» [5]

За філософією в цілому і І. Кантом закріпився ярлик складності в розумінні через не саму легку для сприйняття термінологію, проте саме трактат «До вічного миру» завдає нищівного удару даному стереотипу. Причина подібної «відлиги» максимально проста і лаконічна: І. Кант хотів, щоб саме ця неймовірно важлива для усього людства робота була прочитана якомога більшою кількістю людей.

Сам текст написаний максимально доступною для філософського трактату мовою, збагаченою художніми прийомами і мінімально-можливою. Основа даної роботи і головний прийом філософа – уособлення. Маючи на руках історичний досвід побудови новітніх, на момент життя та роботи І. Канта республік в Америці та Франції в результаті локальних буржуазних революцій дозволив філософу опиратися на чіткі приклади та факти, а не будувати абстрактну теорію на території роздумів і навіть гадань. На думку Юргена Хабермаса, на котрого

посилається автор статті, саме ці республіканські утворення стали уособленням ідей свободи та рівності, взаємодії між громадянами, а не державами-домінаторами та їх підлеглими. Саме з тих пір міжнародне протистояння різноманітних коаліцій стали основою для кантіанського розуміння природного першопочаткового стану людини.

Іншими словами, І. Кант вбачає в державах людські характеристики, виділяючи їх в вигляді своєрідних індивідів. Держава, як і звичайні люди, нерівні за своєю силою та можливостями, а тому тільки моральное-етичні стосунки здатні врятувати цілі нації від нищівних війн, котрі можуть стати останніми в їх історії. Далі філософ продовжує «олюднення» держав на максимально зрозумілому для будь якої людини прикладі, шлюбі. Згідно з І. Кантом, держави також можуть вступали в шлюби, тобто проводить заміну одного слова іншим на основі зв'язку їх значень по суміжності. При цьому філософ ігнорує той факт, що держави самі по собі не є живими організмами, що існують незалежно від керуючими ними людей, а тому шлюби саме між країнами при такому розкладі справ неможливий. Проте навіть тут автор статті вбачає задум І. Канта, суть котрого полягає в позачерговій провокації читача на подальші роздуми.

Надалі Єрохіна Л.А. повертається до своєрідних залякувань філософа, «вічного миру на гігантському кладовищі». Очевидно, що подібні слова являють собою чисту провокацію для читача, що через метафори та перебільшення здійснюють величезний вплив на нього. Проте яку саме філософ очікував реакцію? На думку Єрохіної Л.А., їх всього дві, а саме:

1. Жах при сприйнятті кантівського застереження максимально прямолінійно;
2. У випадку, якщо читач розуміє метафоричну природу подібних виразів з боку філософа, то існує велика вірогідність початку

подальших роздумів та теорій на рахунок справжніх смислів, закладених філософом.

На думку автора статті, саме подібні різноплановість та універсальність даної тези стали основою для її своєрідної популярності та широкої цитованості.

Надалі І. Кант продовжує свою реконструкції, беручи за основу вираз Фоми Аквінського, «Філософія є служанкою богослов'я». На думку І. Канта, важливо визначити роль любові до мудрості в даних стосунках, адже вона може бути і своєрідним авангардом, що стоїть в перших рядах, так і прислужником другого плану.

«Кант же в свою чергу ускладнює цей образ, дивиться на нього з позиції філософа нового часу. Не заперечуючи істинності постулату, він істотно розширює уявлення про служанку: вона може не тільки покійно і безмовно нести шлейф своєї пані, але і тримати факел, тобто бути провідницею, вказувати їй вірний напрямок руху. Зміст кантіанських творів і все його вчення не залишає сумнівів щодо того, до якого роду служниць він зараховував філософію. Одна ця фраза дає нам масу інформації, являє в вкрай стислому вигляді діалог між християнськими філософами і філософами нового часу.» [5]

З вибору саме цієї цитати можна зробити висновок про особливу основу вчень І. Канта, що зароджувались і розвивались в рамках вже встановленою філософської традиції, критика та доповнення котрої не тільки дозволила філософу випрацювати власні ідеї та концепції, а й розпочати дискурс на території вже здавалося б сталих систем. Наприклад, мораль в філософії І. Канта займає почесне місце у якості універсальної людської величини, котра актуальна для усіх сфер нашого життя, що

ставить його в своєрідний антагонізм з Ніколо Макіавеллі, котрий ставив політичний успіх понад усе інше.

У вигляді своєрідного висновку Єрохіна Л.А., як філолог, заявляє, що трактат І. Канта «До вічного миру», враховуючи його чітку структуру та загальну композицію наблизений до особливого літературного напрямку, класицизму, проте кінцевий вердикт, враховуючи його ідейне наповнення, заслуговує більш широкого аналізу. «До вічного миру» без усіляких сумнівів є прикладом твору, що демонструє взаємозалежний союз змісту та форми, при загальному аналізі котрого і стає можливим істинне розуміння будь-якої філософської концепції.

2.3. Інтерпретація ідей трактату «До вічного миру» І. Канта в сучасній ліберальній теорії демократичного світу

У основі статті за авторством Олексія Салікова – обговорення справжньої ролі вищезгаданого трактату в сучасній ліберальній теорії демократичного світу, адже, на думку автора, не зважаючи на формальне дотримання кантіанської доктрини сучасними ліберальними мислителями велика частина ідей філософа тлумачиться невірно.

Не зважаючи на те, що і до трактату «До вічного миру» І. Канта філософи зверталися до концепції всесвітнього миру, наприклад, в «Скарзі світу» (1516) Еразма Роттердамського, проте саме робота класика німецької філософії не втрачає своєї актуальності навіть в реаліях сучасних дискурсів. В чому ж секрет такого інтересу? Спираючись на ідеї німецького філософа Фолькера Герхардта і його роботу «Проект Іммануїла Канта " До вічного миру ". Теорія політики» О. Саліков виділяє декілька «новаторських» пунктів трактату, а саме:

1. І. Кант наголошував саме на тотальному, всепланетарному припинення війн, а не локальних конфліктів;
2. Філософ визначає міжнародне право, котре до цього розглядалося виключно в рамках внутрішніх державних процесів в якості головного інструменту здобуття всесвітнього миру.

На думку Ф. Герхардта, І. Кант бачив забезпечення вічного миру тільки в результаті встановлення глобальних громадянсько-правових відносин, котрі забезпечували права не тільки окремих людських індивідів, а й цілих держав.

Також, незалежно від ідей від Ф. Герхардта автор статті виділяє ще одну інноваційну ідею І. Канта, а саме концепт безпосереднього зв'язку між формою внутрішнього устрою держави та її зовнішньої політикою, що в рамках змісту трактату «До вічного миру» напряду натякає на

республіканізм, як на один з інструментів припинення війн. Звісно, ще до І. Канта різні мислителі дійшли до усвідомлення меншої агресії різноманітних народів у випадку їх внутрішньої рівності та забезпеченості, проте саме німецький філософ провів детальний аналіз даної ідеї.

Сам трактат доволі швидко втратив свою актуальність для тогочасного філософського дискурсу, заслуговуючи лише на статус абстрактної утопії в очах мислителів протягом усього дев'ятнадцятого століття і першою половиною двадцятого століття. Проте саме в другій половині минулого століття інтерес до роботи І. Канта стрімко піднявся вгору, особливо в ліберальних політичних колах. Особливу увагу ліберали звернули на три частини «Кінцеві статті» даного мирного договору, а саме:

1. Внутрішнім устроєм будь якої держави повинен бути республіканський;
2. Усі держави зобов'язані заключити між собою мирний союз замість тимчасових мирних договорів;
3. Всі люди мають отримати гарантоване усіма членами вищезгаданого союзу світове громадянство.

Особлива інтерпретація даних статей з боку ліберальних мислителів по-суті стала основою для фундаментального концепту в теорії міжнародних відносин - теорії демократичного світу, або просто ТДС.

Старт даному оживленому дискурсу навколо трактату І. Канта задав в 1964 році американський соціолог Дін Бабст, котрий в публікації для маловідомого соціального журналу «Вісконсінський соціолог» заявив, що впродовж 1789, тобто з часів Великої французької революції і аж до другої світової війни нібито не було зафіксовано жодної війни між виборними урядами. Даною статтею Д. Бабст проводив прямий зв'язок між внутрішнім республіканським укладом тогочасних демократій та їх миролюбною зовнішньою політикою по відношенню один до одного. Висновки

соціолога довгий час лишалися маловідомими, поки в 1976 році на його роботу не звернули увагу американські фахівці в області конфліктології Мелвін Смолл і Девід Сінгер, котрі в рамках своєї статті «Схильність демократичних режимів до війни, 1816-1965» в авторитетному виданні «Єрусалимський журнал міжнародних відносин» завдали концепту Д. Бабста нищівного удару своєю критикою, приводячи дані з обраних ним же історичних рамок, котрі свідчили про участь тогочасних демократій у безлічі військових конфліктів, котрі забирали життя ту ж кількість людських держав, що і недемократичні режими.

Не зважаючи на те, що і М. Смолл, і Д. Сінгер визнали відсутність військових конфліктів в даному часовому відрізку, за виключенням «маргінальних виключень» між саме демократіями, конфліктологам вдалось списати даний факт на:

1. Малу кількість самих демократичних республіканських режимів у світі;
2. Природні війни між сусідами.

Хоч в подальшому дискурсі тези М. Смолла і Д. Сінгера були нівельовані більш точними розрахунками точних жертв вищезгаданих конфліктів концепт самого Д. Бабста був визнаний псевдонауковим.

Далі естафету по актуалізації роботи І. Канта на себе взяв американський вчений-міжнародник Майкл Дойл в своїй статті «Кант, ліберальне спадщина і міжнародні справи» для журналу «Філософія і суспільні відносини» від 1983 року написання виявив чіткі ознаки ТДС в роботі німецького філософа. До М. Дойла представники ліберальної течії в теорії міжнародних відносин рідко зверталися до цієї роботи, ігноруючи положення про роботу механізму зв'язку між внутрішнім устроєм держави з його зовнішньої політикою, роблячи акцент виключно на його концепції встановлення справжнього миру через реалізацію своєрідної моральної і

політичної досконалості людства. Тут М. Дойл звертається до економічного базису, стверджуючи, що основною тих самих рятівних республік стануть економічні зв'язки між собі подібними, так званий «дух торгівлі», котрий буде зближувати держави до стану «мирного союзу». Війни між республіками також будуть неможливі по причині складності аргументації подібних дій по відношенню до носіїв тих же ліберальних ідей. І тут вчений дійшов до цікавих висновків щодо місця війни в подібних республіканських системах в принципі:

«Дойл навіть в якомусь сенсі пішов далі Канта і висунув тезу про те, що ліберальні цінності, загальні для всіх держав з демократичною формою устрою, спонукають демократії до агресивної поведінки по відношенню до не-демократіям. Більш того, вважав Дойл, демократії неминуче розглядають не-демократії як джерело потенційної агресії і тому схильні приймати по відношенню до них превентивні заходи, аж до ведення військових дій. Саме з цієї причини, вважав Дойл, демократії виявляються учасниками воєн не рідше, ніж не-демократії, навіть незважаючи на те, що «демократії між собою не воюють.» [6]

Тези М. Дойла в подальшому розвивалися в рамках ліберальної течії в теорії міжнародних відносин, що і стало основою для формування теорії демократичного світу. Сама ТДС існує в двох максимально узагальнених та спрощених для розуміння варіантах:

1. В одномірному, манадному варіанті, котрий передбачає мирність демократичних режимів на фоні її авторитарних суперників у якості своєрідного факту;
2. В двомірному, або діадичному, чия основа – віра в неможливість війни між демократіями в принципі. Прихильники даної ідеї також вважають, що так як демократичні режими більш відкриті по відношенню один до одного усі непорозуміння між державами будуть вирішуватися, як і їх внутрішні аналоги – через діалог,

компроміси та обговорення проблеми. Також для діадичного підходу до розуміння ТДС характерне прискіпливе ставлення до авторитарних режимів, котрі являють собою пряму загрозу ліберальній демократії, а тому війни республік з подібними диктатурами більш ніж природні в рамках боротьби за виживання. О. Саліков вбачає тут позачергове нагадування зв'язку між устроєм держави та її зовнішньої політикою і життям.

Далі автор статті наголошує, що прихильники та послідовники ТДС найчастіше нехтують тими смислами, що насправді були закладені в трактаті «До вічного миру». Основа концепції ТДС, а саме ідея миролюбної природи ліберально-демократичних держав являє собою до непристойності спрощену концепцію самого І. Канта. Як же тоді на думку автора можна пояснити доволі великий рівень агресії демократичних структур навіть в порівнянні з диктатурами? До вирішення даної проблеми існує два основні підходи:

1. Ідейний, котрий просто вбачає недостатню кількість лібералізму в зовнішній політиці демократичних держав, котрі і призводять до постійних конфліктів;
2. Реалістичний, котрий передбачає як раз невірне трактування ідей І. Канта в рамках ліберальної теорії, котра на практиці перетворюється в позачерговий механізм по силовому нав'язуванню «гегемонами» Західного світу своїй ідеалів усьому іншому світу.

Більш того, як підмічає в своїй роботі «Фактори умиротворення людства в сучасній ліберальній парадигмі "демократичного світу": критичний аналіз» А. А. Ізгарська автори та прихильники ТДС активно ігнорують положення, що викладені особисто І. Кантом щодо спроможності сильних та багатих цивілізацій до ведення та розв'язування війн. Сам філософ вже застав часи мегадорогих війн, котрі були здатні

оплатити і підтримати тільки розвинені ринково-прогресивні нації, а тому розв'язування даними країнами війн заради своїх інтересів були зауважені самим І. Кантом.

Також варто підкреслити, що трактування республіки самим І. Кантом доволі сильно відрізняється від концепцій сучасних ліберальних демократій. Більше того, сам філософ негативно ставиться до самої суті демократичних режимів, вбачаючи в них особливу форму тиранії більшості над меншістю, що вже порушує базові права людини на вплив його особистої думки. Звідси можна прослідкувати явний конфлікт кантіанської республіки з республікою ліберально-демократичною:

«Це дає підстави засумніватися в тотожності кантіанської республіки і сучасних ліберальних демократій. Республіка у Канта, судячи з усього, є якийсь ідеальний тип існування держави, до якого потрібно прагнути. Очевидно, що практично жодна сучасна ліберальна республіка не відповідає позначеному Кантом ідеалу. Якщо ж розглядати сучасні ліберальні демократії як максимальне наближення до нього, то це дає можливість покритикувати сучасні демократії, які в ряді випадків явно відхилилися від ідеальної республіканської моделі поведінки на міжнародній арені.» [6]

Особливо зухвало виглядають спроби виправдати зовнішню агресію розвинених країн так званого Заходу, наприклад, Сполучених штатів через призму кантіанської філософії, що ставить чітке табу на силове втручання в внутрішні справи інших держав, котре можливо проігнорувати тільки в самому крайньому випадку. Сам на такі «виключення» і роблять ставку сучасні ліберальні демократії, що з часом лише перетворює їх на повноцінне правило.

Варто також звернути додаткову увагу тему війни в рамках ліберально-демократичних і їх агресії по відношенню до носіїв інших ідеалів:

«В рамках філософії Канта не знаходить обґрунтування і теза окремих представників ТДС, згідно з яким демократії, крім природного прагнення до об'єднання з іншими демократіями, відчують схильність до агресивної поведінки у відносинах з не-демократіями. Представники ТДС аргументують свою тезу тим, що демократії розглядають держави з недемократичним пристроєм як потенційну або реальну загрозу своєму існуванню і тому мають право приймати відповідні превентивні заходи. У якості подібних заходів можуть бути обрані в тому числі і не завжди бездоганні з моральної точки зору «операції з примусу до миру» або «експорт демократії». Однак теоретики ТДС «забувають», що, відповідно до Канта, застосування насильства по відношенню до іншої держави і втручання в його справи зовсім неприпустимі і не ведуть до встановлення міцного миру, а це означає, що в розв'язанні конфліктів держави повинні перш за все керуватися нормами міжнародного права . Крім того, теза про миролюбність демократій по відношенню один до одного піддається критиці з боку представників реалізму в теорії міжнародних відносин, які пов'язують малу кількість воєн між демократіями поляризацією сил в міжнародній системі (яка після 1945 року була розколота на оборонний союз західних демократій проти країн Варшавського договору).» [6]

Продовжуючи критику ТДСійного підходу до трактування «Вічного миру» автор підкреслює помилкове трактування концепт «світового/мирного союзу». Сам філософ підкреслював ледь не життєву необхідність у створенні подібного союзу в рамках боротьби держав, по аналогії з людськими індивідами зі своїми дикими і агресивними природними інстинктами, котрі ставлять під сумнів не тільки подальший розвиток людства, а й факт її виживання.

Прихильники ТДС буквально сприймають вищезгаданий «світовий союз» у якості своєрідного клубу ліберально-демократичних республік, котрі об'єднуються в рамках своїх ідеологічних спільностей. Сам І. Кант на думку автора не загострював увагу на необхідності якогось конкретного внутрішнього політичного устрою держав-членів союзу, а тому заборона на участь в подібних структурах всім не-демократіям ліберального типу є прямим порушенням ідей самого філософа. І. Кант, котрий передбачав своєрідну асиміляцію усіх учасників союзу в ідеал республіканізму, де природні права людини являють собою основу усіх внутрішньо-політичних устроїв.

Інтерпретація останньої «Заключної статті Вічного миру», котра передбачає обмеження всесвітнього громадянства тільки всезагальною гостинністю з боку прихильників ТДС також викликає ряд питань у багатьох мислителів, наприклад Луїджі Каранті. Італійський дослідник наголошує, що дане положення передбачає не просто можливість і право на візит будь-якої країни буквально кожним людським індивідом, а й створення унікальної ментальної спільності.

На відміну від поборників ТДС, котрі вбачають в інтернаціональній відкритості шлях до побудови світового економічного ринку І. Кант прямо каже про встановлення всепланетарної правової інституції, що значно розширює функціонал подібного союзу. Першопочатковою задачею подібних структур стає не звичайний товарообіг, котрий в кантіанській «федерації народів» грає роль лише інструменту спрощення більш глобальних цілей – створення взаємного світового знання, котре з часом натурально знищить будь-які залишки війни в свідомостях своїх громадян.

Роблячи своєрідний висновок зі свого дослідження О. Саліков зауважую, що представники сучасної ліберальної демократії, а особливо прихильники теорії демократичного світу серед них лише формально

опираються на положення трактату І. Канта «До вічного миру», створюючи його в процесі своїх роздумів:

«Запозичивши у нього уявлення про вплив форми державного устрою на зовнішню політику, ідею про миролюбність республік, ідею мирного союзу народів і теза про сприятливу дію торгівлі на встановлення мирних відносин між країнами, представники ТДС трансформували їх у теорію, зручну для пояснення агресивної зовнішньої політики деяких сучасних демократій, але відводить практику міжнародних відносин по хибному шляху (ТДС є теорією, що визначає політику багатьох країн Заходу, зокрема США). Можливо, прихильникам теорії демократичного світу варто було б прислухатися до тієї критики, якій піддається ТДС з боку багатьох дослідників, щоб вона стала дійсно теорією світу, а не перемир'я.» [6]

Також у вигляді своєрідного доповнення я звернувся до вже використаної статті, присвяченій трактату німецького філософа з сайту «Kant-online». На думку її авторів, «До вічного миру» переживає своєрідну атаку як своєї історичної обмеженості, так і в філософських підставах. Виділяються ряд недоліків, що виражаються в ігноруванні різноманітних правових і політичних цінностей, «догма суверенітету», якій протистоїть сучасний принцип субсидіарності, найбільш широко впроваджений в, наприклад, Європейському союзі за Юргеном Габермасом. Проте саме на основі в вигляді даного трактату з урахуванням деяких правок можна знайти вирішення багатьох актуальних проблем сучасної світової політики. Автори тут визначають саме політичний лібералізм в якості головного «наступника» І. Канта, котрий в своїй основі стоїть на позиціях метаетичного універсалізму, деонтологічної етики та атомістичної антропології не зважаючи на його ігнорування метафізичного розуміння права. Також автори виділяють утилітаризм, котрий міцно опирається на догми універсалізму, породжуючи цим самим особливу нову етику.

Прямим же супротивником І. Канта на території встановлення вічного світового миру виступає комунітаризм, котрий став своєрідною реакцією на сплеск лібералізму. Суспільство на думку прихильників даної ідеї являє собою як своєрідна «спільнота спільнот», рай солідаризму, що передбачає єдність і партнерство між державою, ринком і групами громадян. Роль держави полягає в регулюванні стратегічних проблем суспільного розвитку та вирішенні практичних проблем, котрі в результаті мають значно покращити існуючий порядок у соціумі та забезпечити подальший розвиток громадянського суспільства.

2.4. Гегелівська критика «Вічного миру» Канта

Проводячи різнобічний аналіз роботи І. Канта «До вічного миру» варто також загадати і про критику даного концепту. Найяскравішим прикладом такої незгоди може слугувати полеміка Георга Фрідріха Гегеля і самого І. Канта щодо проблеми війни та миру, в ході котрої, правда, кожен з філософів лишився при своїй думці. Проте подібна суперечка все одно надає нам можливість побачити концепцію «Вічного миру» в процесі практичного диспуту.

Автор обраної для опису даної полеміки статті, А.А. Зоткін намагається в максимально нейтральній і незаангажованій формі викласти суть вищезгаданого феномену та відповісти на своєрідні запитання:

1. Чи думки обох класиків німецької філософії розходяться в настільки радикальній формі, як вважають деякі вчені та дослідники? ;
2. Чи зближуються думки філософів у процесі суперечок? ;
3. Яке значення для сучасного світу, на думку автора статті має дана полеміка?

Справедливості заради варто відзначити, що тема війни та миру була розпочата самим І. Кантом ще до написання «До вічного миру, а саме в його роботах «Ідея всесвітньої історії у всесвітньо-цивільному плані» (1784), «Про приказку « Може це і вірно в теорії, але не годиться для практики»» (1793). У філософа є і більш пізні роботи, котрі також відповідають обраній нами тематиці, проте і цього матеріалу вистачить для подальших роздумів.

«Ідея всесвітньої історії у всесвітньо-цивільному плані» від 1784 року написання – це проба пера І. Канта на території роздумів про загальний історичний процес і вплив війн на його подальший розвиток. За п'ять років до Великої французької революції в свідомості філософа все ще панують

оптимістичні настрої та надії на позитивні революційні зміни в суспільстві, котрі приведуть людство до громадянсько-правового стану свідомості, повернуть їм їхні ж природні права.

Логічним продовженням таких роздумів стала робота від 1793 року «Про приказку « Може це і вірно в теорії, але не годиться для практики»». Тут філософ звертається до ідеї вимушеності та природньої необхідності переходу до всесвітньо-громадянського устрою на фоні кривавих та шкідливих для будь яких держав війн.

Далі справа доходить до вже відомого нам трактату «До вічного миру», написаного в вигляді своєрідного іронічного мирного договору. Як вже було зазначено в попередніх пунктах моєї роботи тут І. Кант звертає увагу на тотальній безальтернативності по відношенню до його моделі, ідеї вічного миру на «людському кладовищі» в випадку продовження військових конфліктів.

Роблячи своєрідний висновок А,А. Зоткін заявляє, що:

«Отже, відповідно до Канта, вічний світ - утопія, але просування в його напрямку - через невпинно поновлювані спроби встановлення світового і націленого на загальний мир правового порядку (відповідає вимогам перманентно мінливою політичної реальності) - нагальна потреба будь-якої осудною політичної позиції.» [7]

Надалі автор звертається до позиції Г.Ф. Гегеля на рахунок кантіанських ідей війни та миру. Різноманітні інтерпретації та думки на рахунок даної проблеми можна знайти в декількох роботах філософа, проте нас цікавлять тільки його більш самостійні роздуми в наступних його роботах:

1. «Конституція Німеччини» (1798–1803);

2. «Про наукові способи дослідження природного права, його місці в практичній філософії і його відношенні до науки про позитивне право» (1802-1803);
3. «Система моральності» (1802-1803);
4. «Феноменологія духу» (1803) ;
5. «Енциклопедія філософських наук» (1817);
6. «Філософія права» (1820).

Вже в «Конституції Німеччини» Г.Ф. Гегель відмовляється від цілого ряду положень свого старшого колеги, особливо на території взаємодії права і моралі. На думку Г.Ф. Гегеля, лише мораль не здатна на збереження правильної політичної системи, у той час як право володіє силовими інструментами самозбереження.

На думку філософа, право дійсно має стати основою будь якого політичного процесу, проте форми його вираження мають більш практичну природу. У випадку встановлення правових систем в рамках окремих країн варто підкреслити, що їх права абсолютно рівні між собою, а тому вирішити непорозуміння між ними може тільки війна у якості своєрідної «третьої сили».

«Гегель мислить зовсім не в дусі філософічну *ab hoc et ab hoc* (крилатий латинський вираз, котрий буквально означає так і сяк, без толку, до речі й не до речі») політики, але в руслі добре відомої своїми макіавеллівськими прийомами політики прусського короля Фрідріха II (1712-1786), який проводив свого часу небезуспішний зовнішньополітичний курс щодо розширення кордонів Пруссії. Говорячи про можливий державний устрій Німеччини, Гегель шукає шляхи її справжнього об'єднання і не виявляє для досягнення цієї мети кошти краще, ніж ті, що свого часу підніс правителю Флоренції Лоренцо Медічі (1492-1519) Ніколо Макіавеллі, що також мріяв про об'єднання своєї батьківщини, роз'єднаної на окремі області.» [7]

Автор статті підкреслює, що від сина штутгартського чиновника, теолога за освітою і людини, що згідно з ідеями філософа Теодора Ойзермана мріяла про статус великого політичного діяча через філософію не варто очікувати кантіанського оптимізму.

В своїх роботах «Про наукові способи дослідження природного права, його місці в практичній філософії і його відношенні до науки про позитивне право» і «Системі моральності» Г.Ф. Гегель напряду легітимізує війну в рамках історичного процесу. Саме в процесі війни люди реалізують свої права, визнання. На думку Карла Поппера війна націй в філософії Г.Ф. Гегеля складає ідейну основу його моделі історії, своєрідної і доволі специфічної «істинно живої».

Своєрідним і прямим антиподом трактату «До вічного миру» І. Канта можна сміливо вважати «Феноменологію духу» за авторством Г.Ф. Гегеля, що на думку Карла Маркса являла собою істинне джерело гегелівської філософії.

«Якщо прийняти її не тільки за витік, але і за останнім словом політичної філософії Гегеля, то нам надзвичайно важко буде знайти точки дотику між позицією Канта і його, мабуть, найбільшого з цієї проблеми опонента. Дійсно, саме в «Феноменології духу» Гегель не тільки повторює свої, апробовані трохи раніше і розібрані нами вище, тези про моральному значенні воєн, але прямо наказує уряду вести періодичні війни заради підтримки моральності, а тим самим і життєздатності держави.» [7]

При цьому варто сказати, що гегелівське розуміння війни відрізняється від класичного прагматичного трактування. На думку філософа, війна грає роль головного інструменту розвитку та формування права, реалізації свободи в моральному світі.

«Енциклопедія філософських наук» від 1817 року несподівано повертає в філософську концепції Г.Ф. Гегеля роздуми про встановлення

вічного миру, котрі були майже повністю нівельовані попередніми роботами філософа. Згідно з положеннями даної роботи мирні договори повинні відповідати двом своєрідним критеріям, а саме:

1. Будь який мирний договір повинен передбачати довгострокову перспективу;
2. Мирні договори повинні закріплювати визнання народних індивідів та їх взаємних прав.

Проте саму можливість вічного світового миру Г.Ф. Гегель продовжує заперечувати. Народи світу згідно з думкою філософами повстають та занепадають в історичному процесі, у той час як війна грає роль основи подібного регулярного оновлення, «звільнення духу».

«Філософія права» від 1820 року являє собою головну гегелівську політичну роботу, котру також часто ставлять в протилежну від «До вічного миру» І. Канта частину філософського диспуту на теми війни та миру. Згідно з ідеями Бориса Чичеріна, на котрого спирається автор статті війна в філософії Г.Ф. Гегеля являє себе продовженням формування правової системи. Держави потребують визнання своєї незалежності та суверенітету, котрі закріплюються цілою низкою договорів. Проте держави, як носії індивідуальних прав можуть порушувати дані договори.

У Примітці до § 333 «Філософії права» Г.Ф. Гегель звертається до І. Канта напряду, заявляючи, що кантіанське розуміння «вічного миру» передбачає наявність союзу націй, котрі через діалог та налагоджування правової системи будуть уникати навіть натяки на військовий конфлікт в рамках своєрідної світової згоди, що в основі своїй стоїть на моралі.

«Погодимось з Н.В. Мотрошіловою, що охарактеризувала даний вислів Гегеля на адресу концепції вічного миру Канта як «обережний». Додамо, що вістря гегелівської критики спрямоване очевидно проти ідей, викладених Кантом саме в трактаті «До вічного миру», і не зачіпає

заключних пасажів багато в чому заключної "Метафізики моралі", де Кант приходить до висновку про «зрозумілу нездійсненності ідеї вічного миру.» [7]

У якості своєрідного висновку можна сміливо сказати, що і оптимістичний прогноз І. Канта щодо завершення війн, і концепція необхідної війни передбачають необхідність встановлення особливого правового міжнародного ладу. Ці «правила гри», котрі хоч і не здатні забезпечити міцний та вічний всепланетарний мир все одно стримують зайву та доволі безглузду агресію, котра потенційно може стати основою для нового військового конфлікту. І. Кант передбачив зіткнення прав суверенних держав, котрі можуть розпочати війну за їх збереження та закріплення, з чим погоджувався Г.Ф. Гегель.

2.5. Ідея «Вічного миру» І. Канта в контексті глобальних проблем сучасності

Ідеї, закладені в трактат «До вічного миру» І. Кантом наразі переживають нову хвилю своєї актуальності в рамках всесвітньої глобалізації, що абсолютно природно стикається з питаннями своєрідної уніфікації та меншої конфліктності. Для подальших роздумів на дану тему я звернувся до статті «Ідея «Вічного миру» І. Канта в контексті глобальних проблем сучасності» за авторством М.М. Соколова, котрий присвятив свою роботу пошукам в трактаті славетного німецького філософа способів встановлення всепланетарної єдності, цілісності людського буття.

Одної з ідей І. Канта, котра була зазначена автором статті у якості однієї з найважливіших в реаліях сучасного світу – ідея верховенства та всеосяжності закону для урегулювання суперечок та конфліктів між різними сторонами в рамках не тільки внутрішньо-державного права, а й при проведенні та забезпеченні міжнародної політики. Саме судова система, котра створювала б реальну загрозу для порушників міжнародних прав, що включає в себе, наприклад, деспотію та загальне порушення прав людини та унеможлиблювала б ігнорування міжнародно-встановлених положень закону являє собою, на думку М.М. Соколова ідеал та ціль сучасного людського соціуму.

Також, на думку автора, сучасна глобальна політика в дусі кантіанства переслідує ідею ліквідації жорстких кордонів між націями світу, руху в бік «світового громадянства». Саме модель І. Канта задала старт доволі тривалому філософсько-політичному диспуту щодо всепланетарної стратегії розвитку та встановлення повноцінного міжнародного універсального права. Саме нормоване та всезагальне міжнародне право, на думку автора статті являє собою основу сучасного глобалізованого світу, котрий продовжує свою боротьбу з військовими агресіями та

фінансовими маніпуляціями в межах не тільки окремих держав, а цілої низки країн і структур в рамках міжнародної спільноти.

«У сучасному світі, в умовах загальної глобалізації, тільки продуктивна робота міжнародних організацій зі створення, доктринального тлумачення міжнародних нормами права і контролю за їх виконанням може наблизити можливість досягнення вічного миру і подолання глобальних проблем сучасності.» [8]

Постулати І. Канта щодо сприйняття кожного окремого індивіда кожної окремої нації громадянином планетарної держави також мають свої аналоги в сучасному світі. В міжнародних стосунках рух в бік всесвітнього громадянств проявляє себе в цілій низці багатосторонніх договорів економічного, політичного, соціального та військової співпраці. Країни-учасники даних договорів зобов'язані дотримуватися єдиного курсу по вирішенню різноманітних проблем та забезпеченню всесвітньої рівності «планетарних громадян».

Слід приділити особливу увагу ролі республіки в кантіанському концепті вічного миру. Саме дана форма державного устрою являє собою складову частину держав-членів «світового союзу» І. Канта, що на думку автора передбачає встановлення тотальної домінації права та рівності усіх громадян як всередині країн через національне законодавство, так і через своєрідне проєкціонування встановлених внутрішніх прав на міжнародні відносини.

«З правової точки зору республіканський устрій виключає можливість спонтанного початку війни, обмежує діяльність уряду в можливості початку військових дій і дає можливість людям відчувати впевненість у захисті від внутрішнього і зовнішнього свавілля.» [8]

Проте диспут навколо самої оптимальної форми внутрішнього державного укладу для встановлення та підтримання вічного світового

миру продовжуються до сих пір. При цьому автор підкреслює, що устрої окремих країн нібито не завжди залежать від економічних чинників, надаючи перевагу примату традицій та релігії над марксистським базисом.

Розвиваючи концепцію «світової федерації» І. Кант підкреслює особливу роль культурного, етнічного і релігійного різноманіття в рамках такого світового союзу. На його думку, відмінності на будь-якому з цих сфер можуть стати одночасно і основами для нової кривавої війни, так і при достатньому рівні освіченості та просвітленості стати одним з шляхів становлення світового миру. Скоріш за все, цей механізм в теорії повинен працювати на захоплені різноманітними народами відмінностями один одного, що спонукало б їх до збереження подібного стану справ в подальшому.

Далі М.М. Соколов звертає увагу та особливі погляди І. Канта на території національного представництва. Згідно з ідеями філософа, представниками окремих держав повинні бути носії «внутрішньої максими», скоріш за все морального характеру, щоб мати можливість при відстоюванні інтересів власної держави на міжнародній арені уникати будь-яких основ для конфліктів, в тому числі опираючись на доктрину верховенства права і наявності їх еквіваленту в «опонентів».

«На думку Канта, стабільні і комунікативні міждержавні відносини припускають відсутність в системі міжнародного співтовариства деспотично орієнтованих суб'єктів, які здійснюють зовнішню політику, ігноруючи норми міжнародного права. У зв'язку з цим законодавчо-смысловий конструкт «міжнародного права передбачає роздільне існування багатьох сусідніх держав, незалежних один від одного», юридично захищаючи їх прагнення до об'єднання в більш сильну державу, здатну до застосування політичних, фінансових і військових ресурсів для здійснення загарбницьких і антигуманних дій.» [8]

Продовжуючи обговорювати національну політику в рамках кантіанської концепції «вічного миру» та міжнародного законодавства автор статті наголошує на важливості встановлення локальних законодавчих систем в рамках окремих держав, котрі закріпляли б їх індивідуальні права на світовій арені по аналогії з правами окремих людей і державний суверенітет в рамках світового вічного союзу, щоб нівелювати будь яку можливість домінації одної нації/націй над іншими.

Надалі М.М. Соколов звертається до особливої ролі трактату славетного німецького філософа в формуванні сучасної європейської політики інтеграції:

«Необхідно відзначити, що ідеї Канта про вічний мир лежать в основі сучасних процесів європейської інтеграції, в рамках якої відбувається об'єднання фінансових, правових, а також соціальних ресурсів для досягнення єдиних загальнонаціональних цілей. Економіко-політична інтеграція європейських держав стала результатом «багатовікового розвитку цивільно-правових форм у всіх їх різновидах», що включають дії як окремих громадян на локальному рівні, так і держав, що прагнуть до практичної реалізації інтегративно-комунікативних ідей за допомогою укладення, а також ратифікації міжнародних договірних угод...

Інтерсуб'єктивістські вектори міжнаціональної єдності знаходять «виразний прояв в наш час, коли об'єднана Європа практично працює у великому інтеграційному, правовому, конституційному, інституціональному полі», в рамках якого вкладаються багатосторонні міжгалузеві угоди, покликані забезпечити єдине антивоєнний простір на європейському континенті.» [8]

Проте М.М. Соколов заявляє, що коли справа доходить до всепланетарного об'єднання в рамках світового союзу варто пам'ятати про необхідність часткової втрати суверенітетів держав-членів союзу задля

забезпечення дотримання усієї повноти прав та обов'язків громадян «світу». В іншому випадку встановлені національні межі будуть лише заважати реалізації усіх задач та цілей вищезгаданого союзу, що з часом унеможливило його подальше функціонування в рамках першопочаткових функцій.

«В системі процесів європейської інтеграції смисловий конструкт права всесвітнього громадянства полягає в тому, що його дія поширюється на індивідуальні суб'єкти права, підбиваючи підставу під їх неопосередковане членство в асоціації громадян, що надають нарівні з владними структурами активний вплив на процеси міжнаціонального і міждержавного об'єднання. В рамках сучасних європейських інтегративно-комунікативних процесів «індивіди займають безпосереднє правове становище», що дозволяє їм впливати на діяльність національних і міжнародних контролюючих організацій, а держава, виступаючи в якості учасника зовнішньополітичного діалогу, з одного боку, конструктивно виконує умови міжнародних угод, а з іншого боку, керуючись засадами конституційного права, захищає основоположні цивільні права і законні інтереси.» [8]

Іншими словами, коли справа доходить до реалізації прав окремих людських індивідів права окремих держав на передбачений їхніми правами на суверенітет стають вторинними. Враховуючи особливий зв'язок держав-індивідів та громадян-індивідів складно сказати, наскільки такий висновок має сенс в рамках саме політичної філософії І. Канта.

Далі М.М. Соколов наголошує на розвитку ідей німецького філософа в рамках розвитку сучасної геополітики, котра планомірно просуває гармонічне об'єднання європейських держав з основою в вигляді концепції тотальної рівності і спільності в рамках міжнаціонального союзу, ігноруючи при цьому рівень легітимності окремих його членів, економічний статус, підкреслюючи при цьому особливу роль збереження

локального суверенітету в рамках окремих національних держав для уникнення домінації один членів вищезгаданого союзу над іншими.

Переходячи до своєрідних висновків М.М. Соколов визначає особливу роль трактату І. Канта «До вічного миру» в рамках актуалізації проблеми ролі держави і права у вирішенні міжнародних і внутрішньо-національних протиріч. І. Кант продемонстрував суть правової основи суспільства – закріплення в законодавчій сфері усього світу положень та механізмів по стримуванню і повному нівелюванню будь якої форми війни, котра буде засновуватися на тотальній повазі до особистих та державних прав окремих націй та їх спільностей в рамках глобального світу.

Окреме місце було надано ролі людині в даній системі «світового мирного союзу»:

«Крім того, Кант вказував на першорядної важливості людського розуму як суб'єктивного якості, що дозволяє приймати політичні рішення, які повинні бути націлені на досягнення загального миру, побудованого на осмисленому законотворчості і громадянської відповідальності. Необхідно відзначити, що інтегративно-комунікативні концепції, закріплені Кантом в роботі «До вічного миру», відіграють визначальну роль в процесі сучасного економіко-політичного об'єднання європейських держав.» [8]

Особисто я при аналізі саме цієї роботи помітив особливий євроцентризм її автора, котрий при трактування концепції, увага, «Вічного миру» в кордонах усієї людської цивілізації зосереджує свою увагу виключно на реалізації окремих його положень виключно в кордонах лише одного континенту. Коли справа доходить до максимально глобальних положень міжнародної кооперації М.М. Соколов звертається до досвіду встановлення формальних інтернаціональних структур, що зовсім не гарантують реалізацію та захист навіть обраних ними ж цілей, що вже там казати про напівутопічні задуми німецького філософа більш ніж 200-

давності, у той час як при звертанні увагу на практичну роботу даних структур автор швидко фокусує усю увагу тільки на території тріумфального лібералізму, Європи.

Висновки

Метою дипломної роботи, котра буде поставлена мною ще у вступі, була історико-філософська реконструкція основних філософських ідей трактату І. Канту «До вічного миру» та узагальнення основних дослідницьких візій щодо даного проекту. Задля досягнення даної задачі була задіяна як основа література, присвячена І. Канту, його трактату та інтерпретаціям, котрі в сумі дозволили провести різнобічний аналіз обраної теми в заданих рамках.

В результаті же проведених досліджень були виявлені ключові відомості про самого І.Канта, особливості вищезгаданого трактату, його суть та структура, а також основні відомості щодо різноманітних візій, сполучених з обраною темою.

Сам трактат являє собою грамотно написану та іронічно оформлену мрію свого автора, що зовсім не претендує на статус планомірної інструкції по побудові безвоєнної утопії планетарного масштабу. Надихнувшись змінами, котрі вже дійшли до тогочасного суспільства та побачивши своїми очима наслідки історичного прогресу у вигляді нескінченних і доволі кривавих війн І. Кант окреслив ідеал майбутнього людства, до котрого все людство просто зобов'язане прагнути. Саме прагнення людини до утопії, її бажання та жага прекрасного і є ледь не самим важливим кроком на шляху досягнення цих мрій.

Обрані для дипломної роботи візії можна розділити на дві своєрідні групи:

1. Роботи та статті, присвячені аналізу ключових особливостей самого трактату, наприклад на території смислів та передумов у випадку з тематичною статтею на «Kant-online» та виступом Єрохіної Л.А. в рамках «Міжнародного конгресу, присвяченому

280-річчю від дня народження та 200-річчя від дня смерті Іммануїла Канта»;

2. Візії, котрі акцентують увагу на особливостях інтерпретацій та впливу проекту «Вічного миру» І. Канта на філософсько-політичне мислення наступних поколінь, в тому числі і в рамках сучасного соціального дискурсу.

Самі ж ідеї І. Канта та окремі частини його загальної концепції імпонують великій частині прихильників ліберально-гуманістичної ідеології, а тому «вічний мир» доволі швидко став основою для неймовірної кількості теорій та моделей міжнародного взаємного існування, котрі при цьому найчастіше:

1. Неправильно трактували ідеї того же трактату «До вічного миру» навіть при прямому цитуванні його основних положень без урахування смислів, закладених автором;
2. Пряме ігнорування тих частин трактату, котрі по тій чи іншій причині або ставлять перепони на шляху розпочатої аргументації, або повністю нівелюють самі шанси на продовження першопочаткової думки ліберального мислителя;
3. Використовували ім'я відомого філософа для надання своїм ідеям та концептам більшої ваги на фоні інших робіт такої тематики навіть при неконкуретності таких структур.

На мою ж особисту думку цінність «Вічного миру» славетного І. Канта полягає не стільки у його фундаментальності для подальших роздумів на тему світу без війни, скільки у факті розпочатого на його основі диспуту світового масштабу, котрий стає актуальнішим з кожним роком закріплення курсу на глобалізацію на всепланетарну уніфікацію стає вирішальним аргументом на користь сприйняття роботи філософа саме у якості своєрідної класики та магнум опусу свого часу.

Список джерел

1. Осипов А.И. Утопия и антиутопия./Утопия/Утопия и Антиутопия/Понятия и категории./Вспомогательный проект портала ХРОНОС. <http://ponjatija.ru/taxonomy/term/779>;
2. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Immanuel Kant. <https://plato.stanford.edu/entries/kant/>;
3. Кант И. “К вечному миру” /“К вечному миру” И. Канта /Подготовка текста и вступительная статья А.В. Гулыги. –М.: Московский рабочий, 1989.
[https://ru.bookmate.com/reader/V9VMvaOi?resource=book](https://ru.bookmate.com/reader/V9VMvaOi?resource=book;);
4. «К вечному миру»./ Kant-online. http://kant-online.ru/?page_id=124;
5. Ерохина Л.А. Работа Иммануила Канта «К вечному миру» (опыт филологического анализа)./ Ерохина Л.А./ Работа Иммануила Канта «К вечному миру» (опыт филологического анализа) /(По материалам Международного конгресса, посвященного 280-летию со дня рождения и 200-летию со дня смерти Иммануила Канта). Институт Философии Российской Академии Наук. М.: ИФ РАН, 2005.
<https://iphras.ru/page51784581.htm>;
6. Саликов А.Н. Интерпретация идей трактата «к вечному миру» И. Канта в современной либеральной теории демократического мира./ Саликов А.Н. /ИНТЕРПРИТАЦИЯ ИДЕЙ ТРАКТАТА «К ВЕЧНОМУ МИРУ» И. КАНТА В СОВРЕМЕННОЙ ЛИБЕРАЛЬНОЙ ТЕОРИИ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО МИРА/Cyberleninka.
<https://cyberleninka.ru/article/n/interpretatsiya-idey-traktata-k-vechnomu-miru-i-kanta-v-sovremennoy-liberalnoy-teorii-demokraticeskogo-mira/viewer>;
7. Зоткин А.А. Гегелевская критика вечного мира И. Канта./ А.А. Зоткин/ ГЕГЕЛЕВСКАЯ КРИТИКА ВЕЧНОГО МИРА И. КАНТА/ Cyberleninka. <https://cyberleninka.ru/article/n/gegelevskaya-kritika-vechnogo-mira-i-kanta/viewer>;
8. Соколов М.М. Идея вечного мира И. Канта в контексте глобальных проблем современности./Соколов М.М./ИДЕЯ ВЕЧНОГО МИРА И. КАНТА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНЫХ ПРОБЛЕМ СОВРЕМЕННОСТИ/Cyberleninka.
<https://cyberleninka.ru/article/n/ideya-vechnogo-mira-i-kanta-v-kontekste-globalnyh-problem-sovremennosti/viewer>;

9. Гладышев А.В. Французская революция: взгляд из XXI века./ А.В. Гладышев / Французская революция: взгляд из XXI века[Размышления над книгой А.В. Чудинова] / Вопросы истории. № 10. 2007. <http://annuaire-fr.narod.ru/statji/Gladyshev-recen.html>;
10. Галенко С. П. Некоторые проблемы историко-философского исследования философии Канта / С. П. Галенко // Методологические проблемы исследования истории философии в странах Западной Европы и Америки. Материалы Всесоюз. конф. “Мировоззренческие методол. пробл. Истории философии”. – Ч. 2. – М., 1986. – С.53-57. ;
11. Горский В. С. Историко-философское истолкование текста / Вилен Сергеевич Горский /. – К.: “Наукова думка”, 1981. – 205 с. ;
12. Ойзерман Т. И. Философия как история философии / Теодор Ильич Ойзерман. — СПб.: «Алетейя», 1999. – 460 с. ;
13. Кушаков Ю. В. Диалектика проблемно-категориального и социально-исторического анализа историко-философского процесса / Ю. В. Кушаков // Проблемы философии. Вып.53: Респ. междувед. науч. сборник / Киев. ун-т. – Киев: Вища школа. Изд-во при Киев. ун-те, 1980. – С. 51-56. ;
14. Immanuel Kant. Perpetual Peace/ Immanuel Kant/ Perpetual Peace: A Philosophical Essay by Immanuel Kant/ Project Gutenberg/ <https://www.gutenberg.org/files/50922/50922-h/50922-h.htm>;
15. Immanuel Kant. Zumewigen Frieden/ Immanuel Kant/ Immanuel Kant. Zumewigen Frieden. Ein philosophischer Entwurf. <https://homepage.univie.ac.at/benjamin.opratko/ip2010/kant.pdf>;
16. Immanuel Kant Biography/ Encyclopedia World Biography/ <https://www.notablebiographies.com/Jo-Ki/Kant-Immanuel.html/>;
17. Manfred Kuehn. Kant: A Biography/ Manfred Kuehn./ Kant: A Biography/ New Series, Vol. 113, No. 450 (Apr., 2004). pp. 365-368 (4 pages).